

обработке, как это рассматривалось выше. Автоматическая обработка происходит без участия человека и, как правило, решает какую-то одну определенную задачу, которая в свою очередь может входить в цепочку технологии автоматизированной обработки информации. А, автоматизированная обработка — это более широкое понятие, которое подразумевает, что в процессе обработки информации может принимать участие человек в качестве решающего элемента, а последовательность дальнейших действий по реализации принятого им выбора может осуществляться и в автоматическом режиме.

Следовательно, исходя из приведенного определения для подтверждения факта того, что действительно имеешь дело с компьютерной информацией, необходимо говорить о цифровом материальном носителе и представление ее в виде, предназначенном и/или пригодном для ее автоматической обработки с использованием технических средств. Составление исчерпывающего списка материальных носителей является абсолютно бесперспективным занятием и в большинстве случаев достаточно пойти от обратного, т.е. убедиться, что носителем этой информации не является человек. Убедиться в том, что рассматриваемая информация находится в форме, предназначенной для автоматической обработки с использованием технических средств, нет особой необходимости, поскольку эта информация специально создается для этих целей. Но несколько сложнее обстоит дело с установлением того, что имеющаяся форма представленной информации пригодна для ее автоматической обработки.

БАЙДЕРІНА Ю. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри криміналістики

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «КРИМІНАЛІСТИЧНА ТАКТИКА» ТА «КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ»

Розвиток криміналістичної тактики обумовлений потребами практики, які пов'язані з необхідністю удосконалення окремих тактичних прийомів, їх комплексів та забезпечення ефективного розслідування. У криміналістичній тактиці вдосконалюються психологічні основи слідчих дій та зростає роль результатів таких психологічних досліджень при розробці варіантів лінії поведінки слідчого. Також залучаються досягнення теорії управління, організації та кібернетики в управлінську та інформаційно-пізнавальну діяльність слідчого, розробляються алгоритми проведення окремих слідчих дій. Усі зазначені

положення і лягли в основу сучасної тенденції технологізації слідчої діяльності.

Важливим кроком на шляху визначення наукового поняття є не тільки з'ясування його змісту, але й співвідношення із суміжними поняттями через виявлення його місця в їх ієрархічній системі.

Визначити місце криміналістичної технології у системі всієї науки криміналістики можливо завдяки його співвідношенню з такими категоріями, як криміналістична техніка, криміналістична тактика та криміналістична методика.

Серед вчених-криміналістів відсутній єдиний підхід як щодо визначення самого поняття «криміналістична технологія», так і щодо його місця у системі криміналістики. Це пов'язане з тим, що сфера практичного застосування поняття «технологія» є досить широкою у криміналістиці. Так, поширеним є використання даного поняття у наступному поєднанні: «експертна технологія», «технологія провадження окремих слідчих дій», «технологія розслідування», «технологія розкриття злочинів», «слідчі технології», «технологія злочинної діяльності».

У широкому розумінні криміналістична технологія становить систему практичних дій та процедур, що підлягають послідовній реалізації в процесі здійснення експертної діяльності, застосування техніко-криміналістичних засобів, вирішення тактичних та стратегічних завдань розслідування (Тіщенко В. В. Теоретичні засади формування технологічного підходу в криміналістиці: монографія / В. В. Тіщенко, А. А. Барцицька ; НУ «ОЮА». — Одеса : Фенікс, 2012. — С. 54–55.).

У науковій літературі були спроби виокремити криміналістичну технологію як самостійний структурний елемент криміналістичної науки у вигляді узагальнюючого розділу. Так, О. О. Ексархопуло уявляє криміналістичну технологію як узагальнюючу категорію для визначення вчення про розслідування та розкриття злочинів (Ексархопуло А. А. Предмет и система криминалистики: проблемы развития на рубеже XX–XXI веков/ А. А. Эксархопуло. — Спб.: Изд-во СПбГУ, 2004. — С. 108.).

Ю. Л. Дяблова визначає поняття «технологія» у вузькому значенні як систему наукових положень та заснованих на них рекомендацій з практичного використання технічних засобів у процесі цілеспрямованої діяльності для підвищення її ефективності. Основними структурними елементами технології автор вважає наукові положення, технічні засоби та рекомендації з їх практичного використання (Дяблова Ю. Л. О гносеологической сущности информационных технологий / Ю. Л. Дяблова // Воронежские криминалистические чтения: сб. науч. тр. — Воронеж: Изд-во Воронеж, гос. ун-та, 2008. — Вып. 9. — С. 136–148.).

В. О. Образцов наводить структуровану систему криміналістичних категорій: загального, особливого та окремого рівнів. Найбільш загальний рівень для криміналістичної науки поданий категоріями, які мають

загальне наукове значення, відображають явища, процеси, формуючи загальну характеристику феномена, що визначається предметом науки. Криміналістичну технологію автор відносить до категорій «загально-го рівня», що відіграє особливу роль та має значення для всіх розділів криміналістики (Образцов В. А. Криминалистика: парные категории / В. А. Образцов. — М.: Юрлитинформ, 2007. — С. 10.).

Р. С. Белкін здійснив спробу співвіднести технологію та тактику, і зрештою прийшов до висновку щодо подібності цілей даних елементів криміналістики. Автор визначає, що і криміналістична тактика, і криміналістична технологія спрямовані на попередження, припинення, виявлення та розслідування злочинів, викриття й затримання осіб, винних у їх скоєнні. Різниця полягає у самій сутності родових понять тактики та технології. Поняття тактики виникло у військовій справі та розуміло під собою протистояння та подолання опору. В умовах розслідування про тактику в повному сенсі слова, на думку автора, необхідно говорити саме тоді, коли вона служить засобом подолання протидії. Так, можемо говорити про тактику допиту, тактику обшуку, але навряд чи вірно говорити про тактику огляду та отримання зразків для порівняльного дослідження. Саме при проведенні таких слідчих дій як, наприклад, одержання зразків для порівняльного дослідження, слід говорити про технологію. У своїй сутності, стверджує Р. С. Белкін, технологія — це найбільш доцільний та ефективний спосіб здійснення деяких трудових операцій у належній послідовності, за умов відсутності протидії. При такому підході до визначення співвідношення понять «тактика» і «технологія» необхідно виходити із самої природи цих понять. Тактика має психологічну основу та реалізується у формі окремих тактичних прийомів та їх комплексів, полягає в основі вибору слідчим найбільш доцільної лінії поведінки та встановлення психологічного контакту з допитуваним тощо. Отже, критерієм розмежування «тактики» та «технології» є психологічний зміст, що не властивий технологічним процесам слідчої діяльності.

Проте, на нашу думку, навряд чи можна з повною упевненістю говорити про криміналістичну технологію як самостійний елемент системи криміналістичної науки. По-перше, необхідно виходити із сутності криміналістичної технології та її практичного призначення у структурі діяльності, яка є предметом дослідження в системі техніко-криміналістичних, тактичних та методичних положень криміналістичної науки. Так, сутність та призначення криміналістичної технології полягає саме в технологічному забезпеченні вказаних положень криміналістичної науки. По-друге, основною метою криміналістичної технології є оптимізація криміналістичної діяльності на всіх її рівнях, що забезпечує ефективне вирішення відповідних криміналістичних завдань, а отже, не може бути відокремлена від сфери своєї практичної реалізації.

Так, вважаємо за необхідне розглядати криміналістичну технологію як структуру, що пронизує систему криміналістичної науки, проте не утворює в її складі окремий елемент.

БІЛОУС О. П.

Національна академія правових наук України,
Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
ім. академіка В. В. Сташиса, здобувач

«КОНВЕРТАЦІЙНІ ЦЕНТРИ» У СХЕМАХ ЗЛОЧИННОГО ЗБАГАЧЕННЯ КОРУМПОВАНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ

Одним із каталізаторів участі людей в масових акціях протесту проти влади 2013–2014 рр. стали конфлікти органів контролю з підприємцями, численні «мутні», «тіньові», «кримінальні», злочинні схеми, схеми здирництва і поборів для особистого збагачення (У сфері нагляду за додержанням і застосуванням законів у поточному році відшкодовано майже 2 млрд грн [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.gr.gov.ua/ua/news.html?137436>). Під час конференції «Повернення вкрадених активів корумпованої політичної еліти України» заступник Генерального прокурора України М. Голомша повідомив, що обіг незаконних коштів, пов'язаних з урядом Януковича-Азарова, в цілому склав 400 млрд грн., а злочинні схеми були зафіксовані в кожному з міністерств (Генпрокуратура оцінила схеми режиму Януковича в 400 млрд грн. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://finance.liga.net/personal/2014/4/24/news/38350.htm>).

У часи панування вертикально-інтегрованої корупційної системи державних органів ключовими етапами розбудови таких схем було: (1) ухвалення нормативно-правових актів і створення фактичних умов, що ускладнювали вільне провадження господарської діяльності; (2) утворення по всій країні мережі фіктивних суб'єктів господарювання, які за відповідну винагороду сприяли «подоланню» штучно створених перешкод, забезпечуючи не наповнення Державного бюджету, а привласнення грошових коштів бенефіціарами цих схем. Наприклад, 17.12.2012 р. Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову № 1221, якою було затверджено Порядок збирання, видалення, знешкодження та утилізації відпрацьованих мастил (олив). Пунктом 4 цього Порядку встановлено, що виробники та імпортери мастил (олив) самостійно забезпечують відповідно до законодавства збирання, видалення, знешкодження та утилізацію відпрацьованих мастил (олив), які утворюються внаслідок використання вироблених чи ввезених ними в